

lada i la Vall de Cadí, 2769 alt., en la gran carena que va del Puig de Sethomes al Barbet. Oït *tredzabéns*, 1970, a Prats de Molló i a pastors de Castell i de Cadí, 1933 (exc. 65 etc.), 1959, 1960.

«Lo comte Tallafarro va com lo vent,
volant per les altures del Pirineu /
--- baxa a Castell
se'n puja a Marialles y Collet Vert;
tot faldejant la serra de *Tretzevents*,
s'atura a l'ermitatge de Sant Guillem /

segueix la Comalada qu'embranca ab Tech ---»

(*Canigó* v, v. 9)

«--- era un estany, que mig-omplian / del Canigó la monstruosa tassa / --- lo *Canigó* dona la mà a *Batera* / *Tretzevents* a *Batera* y *Comalada*, / y entre ells, oberta al ull del cel blavísim, / son verge sí desclou aquexa plana» (*Canigó* II, v. 254).

«La riera seguint de Comalada, / arriba a un gorg que aplega la senda / del front escardalenc de *Tretzevents* / --- / que may vegeren fosa / los vivents» (IX, 28).

D'un altre pasatge recordo, encara: «--- a l'escarida espatlla de *Tretzevents*».

És la forma correcta. Que he confirmat parlant encara amb pastors, bosquerols i altres muntanyencs, el 1959 al Tec (XXIV, 53), a Montferrer (p. 89), a Leca i el 1960 amb l'inf. de Vernet; però no sols és el nom del pic, m'explicaren els pastors de Leca, sinó també el d'una gran pda. de pasturatges i de muntanya, que ells divideixen en «Tretzevents de Dalt i T. de Baix», separats per *Coll Pregon*. En efecte hi ha dues turonades successives baixant cap a Leca, i a baix de tot, precisaren, «la font de la Perdiu sota *tredzabéns*» (XXIV, 91.22, 92.4).

Altament el nom es repeteix en mapes i guies franceses que algun escriu, com francès «Treize Vents» (mapa Lambert) i no ha mancat algun turista o petit erudit rossellonès que ha volgut catalanitzar-ho dient-ne *Tres-Vents* ¹ (fins i tot qualificant el «13» de il·lògic o absurd). No veuen que el nom s'inspira en l'esbatanament extraordinari d'aquest puig, quasi tan alt com La Pica, que només l'avantatja de 22 metres però no l'arrecera, que hi ha 3 k. de carena entremig; més alt que tots els altres pics del Canigó, li toquen naturalment tots els vents concebibles.

Sens dubte la fraseologia més corrent és parlar dels dotze vents (12 rums cardinals). «--- La *Grau* / i douge vènt la Crau duberto» (Mireio VIII, 28.4, p. 304). Però la de dir tretze no és absurda: hom apunta al fet que dotze, en tal cas queda curt, i pondera 12 + 1. «Les Monges de Sant Amanç, / *Dotze* monges, *tretze* infants» pondera la dita tradicional ripolesa (Adelaisa i Arnau).

En efecte la ponderació l'ha repetida el poble rossellonès en un lloc on és encara més exagerat: el petit Coll de *tredzabén* en el te. de Montesquiú, pujant cap L'Albera, entre el Mas d'en Blai i el Mas Pericot (XXIV, 185). En el fons, un nombre paradigmàtic com

«Sabates de 7 llegendes», «té nou vides, com els gats», i el Puig de Sethomes al·ludint a una renglera de penyes: és mitja dotzena + 1; i també pirinencs són *Set-Fonts* i *Nou-Fonts*, *Nou-Viles*. «Tretze són *tretze*», «ell, en els seus *tretze*!» (quantitat imprecisa, però en bon nombre). Es broda la cosa sumant-hi o rebaixant-ne '1'.

Les Mil-i-Una Nits dels àrabs, com comentà Mitxelena, escrivint-nos a Tovar i a mi, a propòsit del basc ¹⁰ *amaika*, *amaika bide*, pròpiament 'onze vegades', que Lz. Mendizábal (2), tradueix «cuánto, quantísimas veces»; i en Dom. Aguirre, *Auñemendiko Lorea* (II, 132. 12) *amaika bidar* «muchas veces». «Anar de *vint-i-un botó*».

¹ Veiem amb pena per una nota publicada fa poc que hi ha algú a l'I.E.C. que s'adhereix a aquesta bajanada d'uns provincians francesos. Pobre Institut!

El TREU

Nom de lloc que en català degué estar sempre limitat al Pirineu Oriental.

²⁵ *El Treu* era un camí de cabdal importància a l'alta Garrotxa, entre la Riera de Sant Aniol, afl. esq. del Llierca, i els aiguavessos del Borró, que van directament al Fluvià: anava des del Puig de Bassegoda, seguint aproximadament la carena, almenys fins cap a Llorona (CATorras, *Pir. Cat.*, vol. II). Mrn. Vayreda, pròleg de *La Penyalada* (17, 2a. ed., p. 3): «els formidables reductes del *Treu*, els creyns o gorges de Sadernes», encara que en l'ed. d'aquest llibre pòstum es vagi imprimir l'errada *Freu*.

El fet és que jo tinc nota de *el tréy*, oït a St. Aniol, 1962 (Ll. s, 90; é crec rec.); i també *Tr-* allí prop, c. 1970. De més a més els muntanyencs d'ara entenen per *El Treu Gros* un gran escarpant en la fragosa serra entre Guitarriu, Entreperes i St. Grau de Monteia (al costat de la cota 1083, 871 × 1120 IGC), antic pas famós de contrabandistes, més alt i més escarpant encara; i allí prop el *Treu Petit*, per on rarament i només els més arriscats passaven.

El veig documentat ja en un parell de documents de la *Cat. Car.*, un d'ells de 871 per al *Forat del Treu*: «*Im Treum*, in comit. Visuldunense»; en un altre, també prop de Guitarriu es va copiar *ui treum* en lloc de *in Treum* (vol. II, 177.8, i 455). És el mateix que en oc. ant. *treu* «chemin, trace» (PDPF), que en la *Cansó de Sta. Fe* val per 'tràfec, trànsit' (v. 494), derivat postverbal de *trevar* «frèquenter, hanter, habiter», 'passar, fer camí' en *Flamenca* «per cela via soen treva ---»; els esperits *trevon* pel Ferigoulet, en les Memòries de Mistral.

³⁵ Més sobre això en *EntreDL* II, 78. Descartem altres etimologies, com el gr. *τρίβων* ('camí = corriol'), p. ex. en Eurípides (*Orestes* v, 1251, 1258); aquell paisatge no és propi per a hel·lenismes. Però sí que hi ha indoeuropeu —cèltic o sorotàptic—, cf. brit. ant. *treb* 'habitatge', lit. *trop* 'edifici'. Indoeur., com en *Pa-*